

کودتای 28 مرداد

بدست [aayande](#) در اوت 20, 2018 | [بیان دیدگاه](#)

کودتای 28 مرداد

یونگه ولت ترجمه رضا نافی

آمار سایت تا کنون 4,155,122

65 سال پیش محمد مصدق، نخست وزیر ایران، با یک کودتای نظامی تحت رهبری ایالات متحده و بریتانیا سرنگون شد

روز 19 اوت 1953 محمد مصدق، نخست وزیر ایران، در پی جنجال خشونتبار اوپاش خرید شده، همراه با یک کودتای نظامی از قدرت ساقط شد.

در پس این رویدادها اینتلیجنت سرویس انگلستان و CIA، سازمان اطلاعاتی امریکا قرار داشتند. این دو سازمان نقشه ساقط کردن سیاستمدار مردمی ایران محمد مصدق را در سال 1952 طرح کردند و در سال 1953 به تدارک مقدمات انجام این نقشه که نام سری آن « عملیات آجاکس» بود پرداختند..

نیروی محرکه دولت انگلستان بود که می‌دید با موفقیت سیاست مصدق نه تنها در آمد ناشی از فروش نفت در اختیار ایران قرار می‌گیرد بلکه منافع ژئواستراتژیک انگلستان در خاور نزدیک و میانه با خطر مواجه می‌گردد.

ملی شدن نفت

مصدق که در آن زمان 68 سال داشت، روز 29 آوریل 1951 از سوی شاه به نخست وزیری منصوب شد و روز 6 ماه مه مجلس شورای ملی با 99 رای موافق و 3 رای ممتنع نخست وزیری او را تایید کرد.

قبل از آن، در 15 ماه مارس، مجلس قانون ملی شدن صنایع شرکت نفت انگلیس و ایران - Anglo-Iranian Oil Company (AIOC) را که تا آن زمان در مالکیت انگلستان قرار داشت، تصویب کرده بود.

وظیفه مصدق مذاکره با انگلستان در باره نحوه انجام قانون ملی شدن نفت ایران بود. یکی از موضوعات مرکزی و مورد مناقشه مذاکرات میزان خسارتی بود که انگلستان خواستار دریافت آن بود.

در آن زمان در آمد ایران از فروش نفت بین 20 تا 25 درصد از سود AIOC - شرکت نفت انگلیس و ایران- بود. ایران خواستار دریافت 50 درصد از سود بود.

آنچه مشوق ایران برای دریافت سود بیشتر بود، قراردادی بود که کمپانی آرامکو

Arabian-American Oil Company (Aramco) روز 30 دسامبر 1950 با خانواده سلطنتی سعودی منعقد ساخته بود.

امتناع انگلستان از توافق با ایران بر این اساس، سبب تظاهرات وسیع مردم در تهران برای ملی کردن «شرکت نفت انگلیس و ایران» شد که مورد تایید روحانیون نیز قرار گرفت.

علی رزم آرا که از تابستان 1950 نخست وزیر ایران بود با طرح این خواست یعنی دریافت سود بیشتر از انگلستان مخالفت کرد، با این استدلال که طرح این خواست می‌تواند انتقامجویی انگلستان

را در پی داشته باشد- روز 7 مارس 1951 رزم آرا در مسجد سپهسالار تهران بضرر گلوله فردی از پای در آمد.

در پی ترور رزم آرا، در 15 مارس قانون ملی شدن نفت به تصویب رسید، مصدق در 29 آوریل به نخست وزیری منصوب گشت و شاه روز اول ماه مه با ایجاد شرکت ملی نفت ایران موافقت کرد.

کار اختلاف میان ایران و شرکت نفت انگلیس بالا گرفت. در آن زمان تاسیسات نفت آبادان بزرگترین مجتمع تصفیه نفت در جهان بود..

در بحبوحه مجادلات، در سپتامبر 1951، 4500 تکنیسین انگلیسی AIOC بدستور مدیران سازمان مذکور، ایران را ترک کردند.

در پی خروج تکنیسین های انگلیسی از ایران، تولید نفت ایران موقتا تعطیل شد.

افزون بر این انگلستان با اعزام کشتی های جنگی به خلیج فارس دست به محاصره دریائی ایران زد تا بطور کلی مانع صدور نفت از ایران گردد.

این رفتار تهاجمی انگلستان همراه بود با تصرف حساب های بانکی ایران در انگلستان ، تحریم ایران از جمله منع صدور فولاد به ایران.

مجموعه این اقدامات سبب گشتند تا ایران از لحاظ اقتصادی بشدت در مضیقه قرار گیرد و در پی آن محافل ذی نفوذ در کشور کمر به مخالفت با مصدق بستند.

وینستون چرچیل، سیاستمدار محافظه کار انگلیسی، که از 1940 تا 1945 نخست وزیر انگلستان بود، در 26 اکتبر 1951 بار دیگر نخست وزیر انگلستان شد. با روی کار آمدن او انگلستان در گیری با ایران را تشدید کرد.

از 20 ژانویه 1953 ایزنهاور، رئیس جمهور امریکا از حزب جمهوریخواه ، در کنار چرچیل قرار گرفت.

با آن که ایزنهاور در آغاز در مورد موفقیت این فکر که امریکا در ایران دست به کودتا بزند، تردید داشت، ولی بالاخر چند تن از مشاورانش، او را در ماه مارس متقاعد کردند که ایران در آستانه سقوط قرارداد و تا زمانی که مصدق قدرت را در دست دارد نمی توان این روند را گرفت.

روز 4 آوریل 1953 یک میلیون دلار در اختیار دفتر CIA در تهران قرار گرفت تا آن را به ویژه برای عملیات تبلیغاتی و گرم نگه داشتن روابط خصوصی با اشخاص، با هدف ساقط کردن نخست وزیر ایران، به مصرف برساند.

کودتا

مباحثات اساسی میان مسئولان و عوامل انتلیجنت سرویس انگلستان و CIA امریکا، در باره سیر رویدادها و چگونگی انجام مراحل کودتا، از 13 تا 30 ماه مه در نیکوزیا واقع در قبرس و از 9 تا 14 ژوئن 1953 در بیروت، پایتخت لبنان، صورت گرفت.

قرار بر این شد که سرلشگر زاهدی که مدتی وزیرکشور مصدق بود جانشین او گردد. روز اول ژوئیه چرچیل موافقت خود را با این طرح اعلام کرد و روز 11 ژوئیه نیز آیزنهاور نقشه عملیات را تایید کرد. ولی اجرای طرح در 15 اوت نخست با موفقیت روبرو نشد.

مصدق از نقشه مطلع شد و دستور داد تا کسانی را که مامور اجرای کودتا بودند، توسط یک واحد نظامی که از قبل آماده بودند، دستگیر کنند.

روزهای 16 و 17 اوت نیروهای وفادار به مصدق بر خیابانهای تهران مسلط بودند و صدها هزار نفر به هواداری از مصدق تظاهرات می کردند و شاه را به عنوان «خائن» محکوم می کردند. شاه وحشت زده از کشور فرار کرد.

روز 19 اوت بود که ورق برگشت. مصدق با اعتماد به قول سفیر امریکا، به نیروهای نظامی دستور داد «خیابان را از وجود تظاهر کنندگان پاک سازند» از وجود کسانی که فعالان حزب ممنوعه توده، در میان آنها نقش مهمی ایفا می کردند، و برغم ممنوعیت، از سوی دولت تحمل می شدند.

پس از آن بود که اوباش خریده شده و هواداران شاه بر خیابانها مسلط شدند و با کمک دیگر نیروهای نظامی، مردم هوادار مصدق را پس راندند. این نیز برای موقعیت مصدق تاثیر منفی داشت که برخی از مقامات موثر مذهبی که در آغاز از او حمایت میکردند، اینک بدلیل سیاست فرهنگی سکولار او، با او به مبارزه برخاسته بودند.

پس از 9 ساعت نبرد سخت که برای تسخیر خانه مصدق رخ داد، سرانجام نخست وزیر دستگیر شد.

او روز 21 دسامبر 1953 به سه سال حبس مجرد محکوم شد. پس از گذراندن این مدت و آزاد شدن از زندان در دسامبر 1965 تا پایان عمر - 5 مارس 1967، در دهکده احمد آباد، در حبس خانگی بسر برد.

پس از مرگ مراسم معمول تدفین برای او انجام نشد. او در کف همان اتافی که سال های پایانی عمرش را در آن بسر برده بود به خاک سپرده شد.

پس از کودتا، بسیاری از همراهان و همزمان سیاسی او، از جمله حسین فاطمی، وزیر خارجه او، اعدام شدند.

در ماههای پس از کودتا، صدها، بلکه، هزاران نفر از اعضای حزب توده ایران، دستگیر، زندانی و شکنجه شدند و بسیاری از آنان را به قتل رساندند.

سیا پس از 60 سال، در سال 2013، سرانجام به مسئولیت خود در این کودتا اعتراف کرد و 4 سال پس از این اعتراف، در سال 2017 اسناد پر شماری از این کودتا را منتشر ساخت.

مقدمه لندن برای طرح عملیات «آجاکس» چنین است

سیاست دول ایالات متحده امریکا و کشور متحده سلطنتی ایجاب می کرد، که بعنوان بدیل در برابر فروپاشی اقتصادی ایران که حتمی است و برای پیشگیری احتمالی از دست رفتن این منطقه و پیوستن آن به عرصه قدرت شوروی، مصدق برکنار شود.

فقط تغییر طبق نقشه و کنترل شده می تواند تضمین کننده تمامیت و استقلال کشور باشد.

در ایران ژنرال زاهدی تنها شخصیتی است، که در حال حاضر می تواند قادر باشد، در راس دولت جدیدی قرار گیرد، که بتوان به او مطمئن بود که جلوی نفوذ شوروی کمونیستی را بگیرد و دست به اصلاحات اساسی بزند.

طرح زیر شامل سه مرحله متوالی است. دو مرحله آغازین پیش از مرحله نهایی که خصلت نظامی دارد روی می دهد. آن سه مرحله شامل دوره تدارکی حمایتی کنونی و کارزار وسیع تبلیغاتی است.

این مراحل که موقعیت مصدق را به طور فزاینده آسیب پذیر و بی ثبات می سازند برای علائق ایالات متحده امریکا و کشور متحده سلطنتی حائز ارزشی واقعی هستند.

هزینه انجام این نقشه مجموعاً به 285 هزار دلار تخمین زده می شود. 147 هزار و 500 دلار آن را مقامات ایالات متحده امریکا و 137 هزار و پانصد دلار آن را امپراتوری سلطنتی متحده در اختیار می گذارد.

منبع مجموعه اسناد منتشر شده سیا اینجاست

<https://nsarchive2.gwu.edu/NSAEBB/NSAEBB28/appendix%20B.pdf>

<https://www.jungewelt.de/artikel/338155.iran-von-außen-gesteuert.html>

<https://t.me/siteaayandema> به تلگرام آینده ما بپیونددیش

»Einleitung des Londoner Entwurfs für den Operationsplan «Ajax

Die Politik der Regierungen der USA und des Vereinigten Königreichs erfordert als Alternative zum sicheren wirtschaftlichen Zusammenbruch im Iran und zum möglichen Verlust des Gebiets an den sowjetischen Machtbereich die Ablösung Mossadeghs

Nur durch eine planmäßige und kontrollierte Ablösung kann die Integrität und Unabhängigkeit des Landes sichergestellt werden

General Zahedi ist die einzige Persönlichkeit im Iran, die gegenwärtig fähig wäre, an der Spitze einer neuen Regierung zu stehen, auf die man sich verlassen könnte, um die sowjetisch-kommunistische Infiltration zu unterbinden und grundlegende Reformen durchzuführen

Die Der hier folgende Plan besteht aus drei aufeinanderfolgenden Phasen ersten zwei Phasen gehen einer Aktion militärischer Art voraus. Sie schließen die derzeitige vorbereitende Unterstützungsperiode und die Massenpropaganda-Kampagne ein

Diese Phasen werden von echtem Wert für die beiderseitigen Interessen der Mossadeghs Position USA und des Vereinigten Königreichs sein, indem sie

**Das gilt auch dann, wenn die .zunehmend verletzbar und instabil machen
.abschließende militärische Aktion nicht ausgeführt wird**

Die für die Umsetzung dieses Plan erforderlichen Gesamtausgaben werden

Dollar von den 147.500 Davon werden .auf 285.000 Dollar geschätzt

Diensten der USA und 137.500 Dollar von denen des Vereinigten

Königreichs zur Verfügung